

Om venskab, drilleri og mobning

Mobning foregår også i klasseværelset

- tal og tendenser fra Børnerådets mobbeundersøgelse

Når børn mobber hinanden, mobber de med meget personlige ting. Der mobbes mest i klasseværelset, og der er meget stor forskel på, hvordan de voksne reagerer på pige, og drengemobning.

Det er nogle af resultaterne fra Børnerådets undersøgelse blandt 1088 skoleelever landet over.

Børnerådets spørgeskemaundersøgelse er først og fremmest en undersøgelse, om dem der mobbes og drilles. Den er foretaget i Børnerådets Børnepanel, som består af 60 skoleklasser på 5. klassetrin. Og hvorfor lige 5. klasser? De 10-11 årige børn står i en mellemalder - lige midt imellem barne- og teenagealderen. I denne alder er børn store nok til at sætte ord på deres liv, men de er endnu ikke blevet så store, at de "censurerer" i deres udtalelser. Således favnes både de små og de større børn i skolen. Ud af Børnepanelets 60 klasser deltog de 57 klasser med i alt 1088 elever.

Hver fjerde barn drilles meget

Vi har spurgt børnene om forskellige drillesituationer, og samlet set svarer godt 25 procent ja til, at de er blevet drillet mange gange i deres skoletid. Resultatet understøtter WHO's undersøgelse fra 1994 og 1998, hvor 25 procent svarer ja til, at de mobbes jævnligt.

Alle mennesker driller hinanden, men når drilleriet gentager sig og antager en systematisk form, kalder vi det mobning. Når hver fjerde barn fortæller om hyppige drillerier, er der ikke længere tale om det harmløse og hurtigt glemte drilleri.

Aldrig eller én gang:	26 %
2-5 gange:	49 %
Mange gange:	26 %

Ikke som de andre

Undersøgelsen viser, at børn driller hinanden med mange forskellige ting. Men helt overordnet kan man fastslå, at mobbeofre især bliver drillet med, at de ikke er som de andre. Det kan være i forhold til deres udseende, opførsel eller hjemmeforhold. Jo større personlig afvigelse - jo mere udsatte er børnene. Det er for eksempel mere legitimt at være dårlig til sport end at være tyk, høj eller at lugte dårligt. Måske fordi det i sportens verden er en accepteret norm, at der findes vindere og tabere, gode og dårlige spillere.

Hvad drilles børnene med:

Udseende:	29 %
Dygtig i skolen:	6 %
Dårlig til et fag:	10 %
Ikke god til sport:	13 %

Gjorde noget de andre ikke kunne lide:	29 %
Indholdet i madpakken:	14 %
Andet:	29 %

(Eksempel på hvordan tallene skal læses: 29 procent af dem der har sagt ja til, at de bliver drillet, drilles med deres udseende. Børnene har kunne sætte flere krydser).

Som det kan ses af tallene, har børnene kunne krydse af ved forskellige drilleprofiler. Men de har også kunne tilføje deres helt personlige grunde til, at de blev drillet under "andet". Og det har rigtig mange børn gjort, hvilket understreger drilleprofilernes mange forskelligartede udtryk. Men også under børnenes egne tilføjelser anes nogle tendenser. Her er en række eksempler på besvarelser, som går igen, når børnene skriver, hvad de bliver drillet med:

- fordi jeg er tyk
- fordi jeg har briller
- fordi jeg er høj
- fordi jeg er lille
- med mit navn
- med mit tøj
- med min mor og far

Holdt udenfor

Nogle gange drilles og mobbes der på en meget aktiv, konkret og kontant måde. I andre tilfælde er mobningen umiddelbart mere passiv for eksempel ved udelukkelse af fællesskabet. Det er blive holdt udenfor er en meget velkendt drilleform, og vi har derfor valgt - ved siden af de konkrete drillespørgsmål - at spørge børnene helt generelt, om de nogensinde er blevet holdt udenfor. 60 procent svarer ja.

Bange for de store

Drilleri og mobning er følsomme områder, og nogle gange er det svært at sætte en præcis betegnelse på oplevelsen af at blive mobbet. Måske er det svært at pege konkrete episoder ud, men man har dog en fornemmelse af angst. Vi har derfor uden nærmere forklaring spurgt, om børnene nogensinde har været bange for de andre børn. Knap halvdelen af eleverne (48 procent) svarer ja. Og 85 procent af de børn, der er bange for andre børn, angiver, at det er de større børn, de er bange for. Måske skyldes dette forhold, at mange børn gennemgår en skoletid, hvor de stort set aldrig indgår i et konkret fællesskab med de store børn på skolen. De ældre børn vandrer omkring som store "kæmper", de mindre henholdsvis beundrer og frygter. En løsning kunne være en intensivering af samværet mellem store og små skolebørn. Nogle steder forsøger man at bygge bro mellem de store og små ved at etablere venskabsklasser, som på Stenderup Skole i Juelsminde (se kapitel 2: "Selvværd - de bedste værn mod mobning" i Børnerådets bog "Mobbedreng"). På Blågård Skole på Nørrebro i København har børnehaveklasserne fælles læsestunder med 4. klasserne. De

store børn sætter sig i små grupper og læser højt for de små. En sidegevinst er selvfølgelig den fælles glæde og træning i at læse op og i at lytte.

Skubbe, rive i hår og slå

Det er en kendt sag, at drenge slås mere end piger. Efterhånden hersker der også enighed om, at der skal gives plads til drenges behov for en vis fysisk form for konfliktløsning. Omvendt må man heller ikke blive blind for, at slåskampe også kan være mobning, hvis det altid er den samme, det går ud over. Knap halvdelen (48 procent) af de børn, der er blevet skubbet, revet i håret, slået eller forfulgt efter skoletid, svarer ja til, at de har været bange for de andre børn. Og de fleste i denne gruppe er drenge. Det kan tyde opå, at ikke alle oplever slåskampe som en gensidig modtagelse af slag. Udfordringen ligger i at finde frem til en balance mellem accept af drengekultur over for accept af det enkelte individs grænser.

Mobning i klasseværelset

Traditionelt set er mobning blevet opfattet som et fænomen, der foregår på gangene og i skolegården, når børnene har frikvarter. Men undersøgelsen tegner et andet billede. Knap halvdelen af børnene (47 procent) svarer, at de bliver mobbet i klasseværelset). Vi har ikke spurgt børnene, om mobningen også foregår i timerne. Men det kan ikke udelukkes. Blandt de børn, der bliver drillet med, at de er dårlige til et fag, er der dobbelt så mange, der bliver drillet med det i klasseværelset, som der bliver drillet med det udenfor.

Dette giver os et praj om, at en del af drilleriet og mobningen er mere eller mindre undervisningsrelateret. Lærerne bør derfor være opmærksomme på, om en del af mobningen foregår under selve undervisningen - også selvom denne mobning kan være mere eller mindre skjult. En anden ting, man skal være opmærksom på, er, hvordan børnene vurderes fra lærerside i resten af klassens påhør. Eller med andre ord: hvordan sikrer man, at et nederlag i en undervisningssituation ikke også efterfølgende får konsekvenser i en mobbesituation?

Hvor forgår drilleri og mobning:

Klasseværelset:	47 %
Lige udenfor klasseværelset:	23 %
På trappen:	7 %
I skolegården:	43 %
På vej til skole:	15 %

(Eksempel på hvordan tallene skal læses: 47 procent af de drillede børn, drilles i klasseværelset. Børnene har kunne sætte flere krydser).

De voksne hjælper

Over halvdelen af børnene (65 procent) svarer, at voksne hjalp dem, da de blev drillet eller mobbet. Det er især læreren og i anden omgang forældrene, som hjælper til.

Hvem hjælper børnene, når de bliver mobbet:

Lærerne:	66 %
Forældrene:	55 %
Skoleinspektør:	8 %
Gårdvagt:	30 %
Pædagog:	13 %
Andre:	5 %

Når de voksne hjælper, sker det først og fremmest ved at lytte og snakke. I lidt over halvdelen af tilfældene (56 procent) hjælper det, når de voksne griber ind. Godt en trediedel af eleverne svarer, at de ikke ved, om det hjælper. Ni procent af eleverne mener decideret ikke, at det hjælper.

Alt i alt tyder resultaterne på, at det nytter noget, når de voksne blander sig, men at de bør gøre støtten mere tydelig og måske sætte ind med mere end samtale.

Børn hjælper hinanden

Tre ud af fire elever (76 procent) svarer bekræftende på spørgsmålet, om at andre børn hjalp dem, da de blev drillet eller mobbet. Især er det børn fra klassen, der hjælper til. I to ud af tre tilfælde (68 procent) hjalp det. Børn blander sig altså ofte i hinandens konflikter, drilleri og mobning - det kommer der tit noget positivt ud af. Tilsyneladende hjælper det mere, når en klassekammerat eller en anden elev blander sig, end når en voksen går det. Det kunne tyde på, at det er en god idé at inddrage børnene i forebyggelse og bekæmpelse af mobning. Et eksempel på det finder vi blandt andet på Nyvångskolan i Sverige (kapitel 4: "Elever hjælper elever" i Børnerådets bog "Mobbedreng") - hvor elever selv via en anti-mobbegruppe går direkte i konfrontation med mobberne. I Center for Konfliktløsning (kapitel 2: "Konflikter kan løses på flere måder" i Børnerådets bog "Mobbedreng") arbejdes der også på at uddanne børnene i at løse konflikterne, når de opstår.

Der er dog et lille "men". Når vi spørger børnene, om de selv hjælper til, svarer hele 93 procent ja. Der er altså flere, der svarer, at de hjælper til, end der er børn, der svarer, at de får hjælp. Det hænger måske sammen med, at det nogle gange er flere børn, der hjælper én person, eller også er det ikke alle børn, der opfatter eller opfanger, at de rent faktisk får en hjælpende hånd. Mobbede børn føler sig tit forfulgt og meget usikre på omgivelserne. En opbakning skal derfor gøres meget klar og tydelig. Her kan man også sætte ind og give eleverne nogle redskaber til, hvordan de kan vise deres støtte mere offensivt.

Den lille forskel er stor

Besvarelserne giver os et klart indtryk af, at mobbemønsteret er forskelligt alt efter køn. Nogle tendenser fremgår helt tydeligt. Pigerne befinder sig mere i det psykiske univers, når de mobber. Markant flere piger end drenge svarer ja til, at de er blevet holdt udenfor i deres skoletid.

Holdt udenfor: Drenge 54 % Piger 66 %

(Eksempel på hvordan tallene skal læses: 66 procent af de drillede piger holdes udenfor.)

Til gengæld drilles både piger og drenge næsten lige så meget med deres udseende. Drengene scorer derimod højt, når vi tager om den fysiske mobning, og pigerne drilles markant mere i klasseværelset end drengene. Det kan hænge sammen med, at pigedrillerierne er af mere psykisk art og ofte knyttet til de meget tætte veninderrelationer. Den psykiske mobning opleves mere tydeligt, når gruppen

sidder tæt sammen - modsat i skolegård og andre steder, hvor der er spredning. Til gengæld er der en lille overvægt hos drengene, hvad angår drillerierne i skolegården. Det skyldes formentlig, at den mere fysisk prægede form for mobning bedre kan finde sted her.

Hvem drilles med hvad:

	Drengene (i procent)	Piger (i procent)
Udseende	29	28
Dygtig i skolen	6	5
Dårlig til et fag	11	10
Ikke god til sport	14	11
Gjorde noget de andre ikke kunne lide	29	29
Pga. indholdet i madpakken	13	14
Drillet med andet	22	36

(Eksempel på hvordan tallene skal læses: 29 procent drenge og 28 procent piger drilles med deres udseende. Børnene har kunne sætte flere krydser).

Hvem udsættes for drilleri og mobning af fysisk karakter:

	Drengene (i procent)	Piger (i procent)
Skubbet	66	56
Revet i håret	48	50
Slået	70	59
Forfulgt efter skole	15	11

(Tallene skal læses som eksemplet ovenfor).

Der er forskel på, hvem piger og drenge er bange for. Pigerne er mest bange for børnene i deres egen klasse og lidt mindre for børnene i parallelklassen. Pigerne er altså mest bange for dem, der befinder sig tættest på. Her kan der igen føres parallel til pigernes psykiske mobning, der gør dem sårbare for blottelse. Og dem, man blottes sig for, er jo netop dem, der er nærmest.

De piger, der oplever, at de får hjælp, angiver, at hjælpen ofte kommer fra én i klassen - måske en veninde. Omvendt får drengene hjælp af flere - altså af flokken. Drengene er i øvrigt mest bange for de store, hvilket igen må hænge sammen med drengemiljøets hang til fysiske styrkeprøver.

Forældre hjælper deres døtre

Hvis vi ser på de voksnes støtte og hjælp, viser der sig et tankevækkende resultat. Det er især pigerne, der får hjælp fra forældrene. Drengene har måske lidt sværere ved at fortælle om problemerne derhjemme, eller også er forældrene ikke i lige så høj grad opmærksomme på drengenes signaler. Kønskulturen gør måske, at man forestiller sig, at drengene er mere robuste, fordi de kan slås.

Hvem hjælper piger og drenge, når de bliver mobbet:

	Drenge (i procent)	Piger (i procent)
Læreren	67	64
Forældre	45	64
Inspektør	10	6
Gårdvagt	35	25

(Eksempel på hvordan tallene skal læses: 64 procent af pigerne og 45 procent af drengene får hjælp af deres forældre. Børnene har kunne sætte flere krydser).

Barske svar

Når børnene angiver, hvad de drilles med, fremkommer også enkelte rå og barske svar:

- fordi jeg så godt kan lide dyr
- fordi jeg er handicappet
- fordi jeg stammer
- fordi jeg er Jehovas Vidne
- fordi min mor er død
- fordi min far er død
- fordi min søster er død

WHO's store sundhedsundersøgelse

Verdenssundhedsorganisationen WHO, koordinerer i øjeblikket en international undersøgelse af skolebørns sundhed og trivsel (HBSC-undersøgelsen).

5205 danske børn mellem 11-15 år indgår i undersøgelsen. Børnene har i perioden marts til maj 1998 svaret på en lang række spørgsmål om blandt andet mobning. Heraf fremgår det, at 25 procent af eleverne mobbes flere gange i skoleåret, og 32 procent af eleverne mobber andre. De yngste elever mobbes mere end de ældre, men piger og drenge mobbes lige hyppigt. Eleverne på de ældste klassetrin mobber mere end eleverne på de yngste, og mobning varierer stærkt fra skole til skole.

Undersøgelsen viser endvidere, at ofrene har stærk forekomst af alle typer problemer med helbred, trivsel og selvværd. Men mobbeofrene ryger og drikker dog mindre end mobberne.

Pernille Due og Bjørn E. Holstein fra Institut for Folkesundhedsvidenskab på Panuminstituttet i København har stået for den danske del af undersøgelsen (se også artiklen "Offer og aggressor på én gang" i kapitel 7 i Børnerådets bog "Mobbedreng".)

Mobbesamtaler i "Børnetelefonen"

16 procent af alle samtaler (788 i alt) på Børnetelefonen i 1998 handlede om mobning. Der er tale om en stigning på fire procent i forhold til 1997. Børnetelefonens samtaler om mobbeproblemer og forholdet til kammerater fylder mere end dobbelt så meget som samtaler om andre problemer i skolen.

"Børnetelefonen" er oprettet af organisationen Børns Vilkår. I 1998 fik organisationen 6343 opkald fra børn.